

28. *Quercus pubescens* Willd. — Dąb omszony

Gatunek submediterrański, szeroko rozprzestrzeniony w całej niemal zachodniej i południowej Europie, z wyjątkiem Portugalii, środkowej i południowej Hiszpanii, południowej Sardynii i Sycylii oraz Krety; rośnie także na Krymie, na Kaukazie i w Małej Azji. Charakteryzuje się znaczną zmiennością liści i w związku z tym wyróżniono u niego trzy zasadnicze podgatunki i szereg odmian (Schwarz, 1936 - 1937, Monographie der Eichen Europas und Mittelmeergebietes). Występuje na suchych, wapiennych glebach, w miejscach nasłonecznionych i ciepłych, z reguły na południowych zboczach tworząc świetliste i luźne lasy z podszytem kserofitycznych krzewów i bylin. Zajmuje zwykle niższe położenia i rośnie prawie od samych wybrzeży morskich po 1450 m n.p.m., jak np. w południowej Szwajcarii w kantonie Wallis (Hermann, 1956, Flora von Nord- und Mitteleuropa). Na Krymie i na Kaukazie sięga tylko po 300 - 400 m n.p.m. (Maleev, Sokolov, 1951, Derevja i kustarniki SSSR, 2). Ogólny zasięg *Q. pubescens* opracowali ostatnio H. Meusel, E. Jäger i E. Weinert (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora).

W Polsce dąb omszony znany jest tylko z jednego stanowiska, odkrytego w 1925 roku przez Schalowa. Znajduje się ono w rezerwacie leśno-stepowym w Bielinku nad Odrą i jest najdalej na północ wysuniętym miejscem występowania tego dębu, oddalonym o około 300 km od najbliższych stanowisk w Turynii. W związku z tym niektórzy autorzy powątpiewają w jego naturalność i uważają za sztuczne (np. Schwarz, 1962, Drudea 2, 1 - 4).

Według F. Celińskiego i M. Filipka (1958, Badania Fizjogr. nad Polską Zach., 4) *Q. pubescens* rośnie w rezerwacie najliczniej koło Markocina, gdzie na południowych skłonach stromych zboczy nad starym korytem Odry tworzy świetliste zarośla zaliczane do zespołu *Querceto-Lithospermetum*, a zwłaszcza do jego wariantu z *Brachypodium pinnatum*. W zaroślach tych obok drzewiastych okazów dębu omszonego i jego liczne go podrostu i siewek, z innych gatunków drzew i krzewów wymienić można: *Quercus robur* i *Q. sessilis*, *Ulmus campestris*, *Acer campestre* oraz *Prunus spinosa*. Oprócz tego spotyka się tutaj mieszańce dębu omszonego z dębem szypułkowym i bezszypułkowym. Stare drzewa dębu omszonego w Bielinku odznaczają się nisko osadzoną, szeroką koroną i dorastają do 8 - 12 m wysokości przy obwodzie pnia w pierśnicy ponad 1,5 m.

Mapę rozmieszczenia *Q. pubescens* w rezerwacie sporządzili F. Celiński i M. Filipek (l.c.).

This is a sub-mediterranean species, widely distributed throughout western and southern Europe except Portugal, central and southern Spain, southern Sardinia, Sicily and Crete. It grows also on the Crimea, on the Caucasus and in Asia Minor. It is characterized by a considerable variability of leaves and in this connection three basic subspecies and several varieties have been recognized within it (Schwarz, 1936 - 37, Monographie der Eichen Europas und Mittelmeergebietes). It occurs on dry, calcareous soils, in insulated and warm places, as a rule on the southern slopes, forming sparse and open forests with a xerophytic understorey of shrubs and herbs. It usually grows on lower elevations, from almost the sea shore to 1450 m., as for example in Switzerland in the Wallis canton (Hermann, 1956, Flora von Nord- und Mitteleuropa). In the Crimea and on the Caucasus it reaches only 300 - 400 m (Meleev, Sokolov, 1951, Derevja i kustarniki SSSR, 2). The general range of *Q. pubescens* has been recently drawn by H. Meusel, E. Jäger and E. Weinert (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora).

In Poland *Quercus pubescens* is known from only one locality discovered in 1925 by Schalow. It is to be found in a forest-steppe reserve in Bielinek, on the Odra river. It is the most northerly outlier of the species occurrence, removed by about 300 km from the nearest stands in Thuringia. As a result some authors question whether this stand is natural and suggest that it might have been introduced (e.g. Schwarz, 1962, *Drudea* 2, 1 - 4).

According to F. Celiński and M. Filipek (1958, *Badania Fizjogr. nad Polską Zach.*, 4) *Q. pubescens* grows in the reserve most abundantly near Markocin, on the southern expositions of steep banks along the old bed of the Odra river, where it forms sparse thickets described as the association *Querceto-Lithospermetum*, and particularly its variant with *Brachypodium pinnatum*. In these thickets, besides the woody specimens of *Quercus pubescens* and its numerous natural regeneration, as well as seedlings of other species of trees and shrubs, there occur also *Quercus robur*, *Q. sessilis*, *Ulmus campestris*, *Acer campestre* and *Prunus spinosa*. Also hybrids between *Quercus pubescens* and the pedunculate and sessile oaks can be found. Old trees of *Quercus pubescens* in Bielinek are characterized by having a low, wide crown, they attain 8 - 12 m in height and have a breast height diameter of over 1.5 m.

A map of the distribution of *Quercus pubescens* in the reserve has been prepared by F. Celiński and M. Filipek (l.c.).

Субсредиземноморский вид, широко распространённый почти во всей западной и южной Европе, за исключением Португалии, центральной и южной Испании, южной Сардинии и Сицилии, а также Крита; растёт и в Крыму, на Кавказе и в Малой Азии. Характеризуется сильной изменчивостью листьев, на основании которой выделены три основных подвида и ряд разновидностей (Schwarz, 1936, - 1937, *Monographie der Eichen Europas und Mittelmeergebietes*). Произрастает на сухих известняковых почвах, на солнечных и тёплых местообитаниях, как правило, по южным склонам, образуя светлые и редкие леса с подлеском из ксерофитных кустарников и с травяным ярусом из многолетников. Обычно не поднимается высоко в горы, встречаясь почти от самого морского побережья до 1450 м над ур. м., как, например, в южной Швейцарии, в кантоне Вале (Hermann, 1956, *Flora von Nord- und Mitteleuropa*). В Крыму и на Кавказе доходит только до 300-400 м над ур. м. (Малеев, Соколов, 1951, *Деревья и кустарники СССР*, 2). Общий ареал вида обработан недавно (Meusel, Jäger, Weinert, 1965, *Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora*).

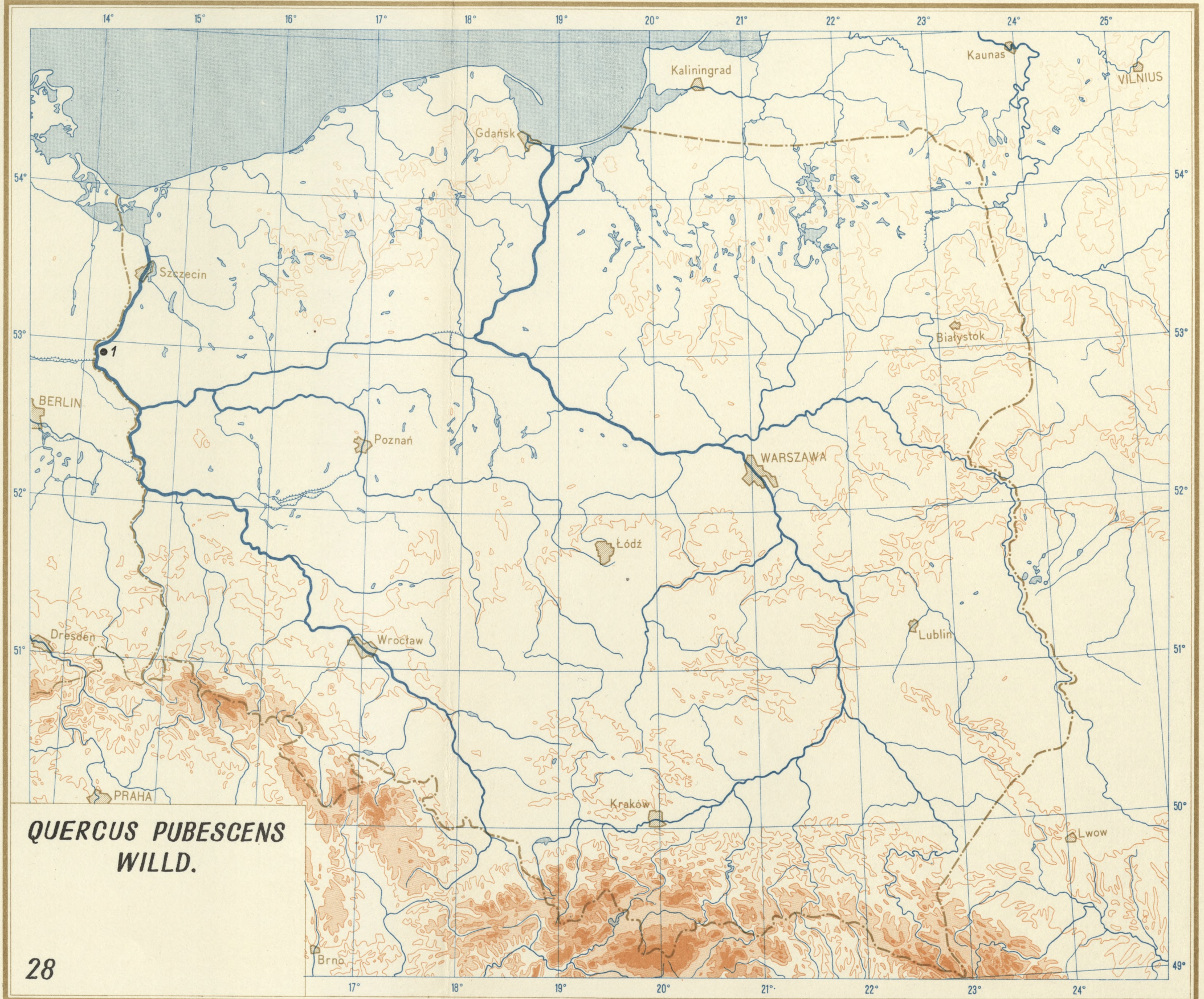
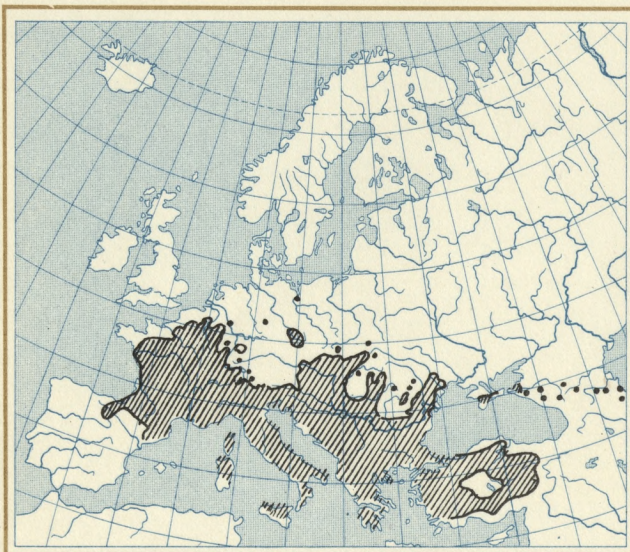
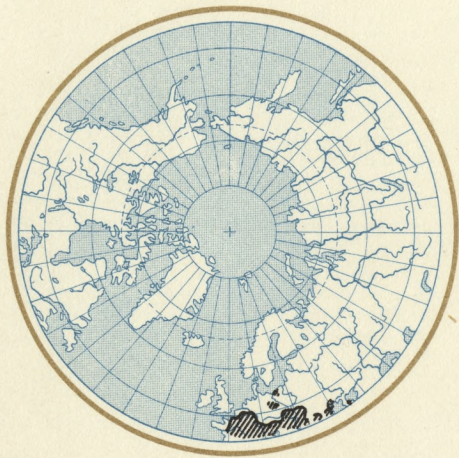
В Польше известно только одно местонахождение, открытое в 1925 г. Шалёвым. Оно расположено в лесостепном резервате в Белинке над Одрой. Это наиболее северный пункт, в котором обнаружен вид: он отдалён от самых близких и нему (в Тюрингии) расстоянием почти в 300 км. Поэтому некоторые авторы сомневаются в естественном характере местонахождения и считают его искусственным (например, Schwarz, 1962, *Drudea*, 2, 1 - 4).

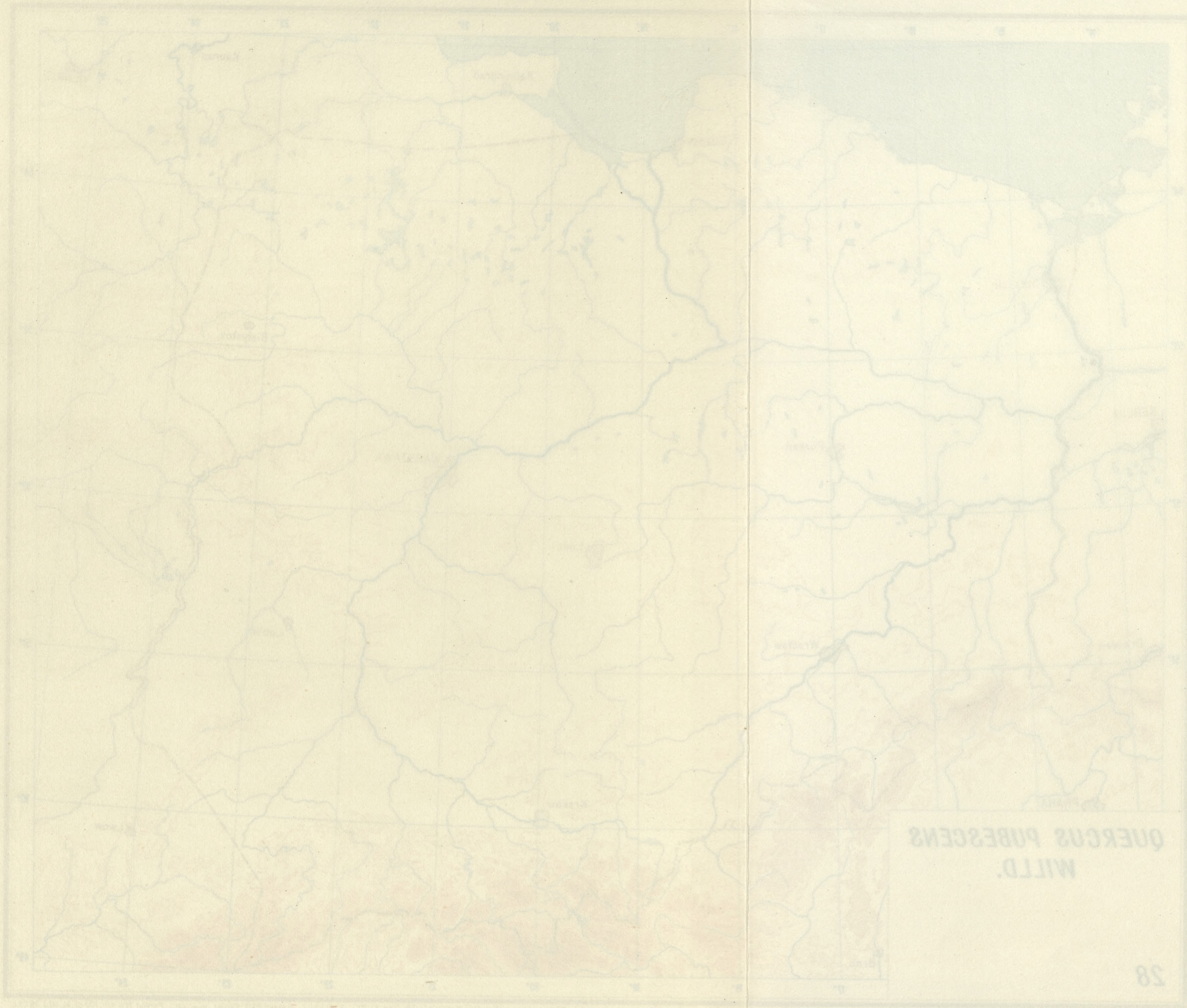
Q. pubescens в этом резервате (Celiński, Filipek, 1958, *Badania Fizjogr. nad Polską Zach.*, 4) обильнее всего растёт около Маркоцина, где на южных крутых склонах древней террасы Одры образует светлые заросли, относимые к ассоциации *Querceto-Lithospermetum*, точнее к её варианту с *Brachypodium pinnatum*. В этих зарослях, наряду с взрослыми экземплярами *Q. pubescens* его многочисленного подроста и семянцев, можно найти также другие виды деревьев и кустарников: *Q. robur*, *Q. sessilis*, *Ulmus campestris*, *Acer campestre*, *Prunus spinosa*. Кроме того встречаются его гибриды с дубом черешчатым и сидячецветным. Старые деревья дуба опушенного в Белинке, отличаются низко расположенной кроной и достигают высоты 8 - 12 м при периметре ствола на уровне груди, превышающем 1,5 м.

Имеется карта размещения вида в резервате (Celiński, Filipek, l.c.).

STANOWISKA - LOCALITIES - МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

1. Rezerwat leśno-stepowy w Bielinke nad Odrą, od cegielni kolo Bielinke do Lubiechowa Dolnego (Schalow, 1925, *Der Naturforscher* Jg., 1; Czeczotowa, 1948, *Chron.* Przyr. Ojcz. 9,5 - 6; Czubiński, 1950, *Badania Fizj. nad Polską Zach.* 2, 4; Browicz, 1950; Browicz, Gostyńska, 1956; Celiński, Filipek, 1958, *Badania Fizj. nad Polską Zach.*, 4)!!

QUERCUS PUBESCENS
WILLD.

28